

Nationaal Park
Drents-Friese Wold

Nationaal Park
Dwingelderveld

Holtingerveld

Conceptverslag Stuurgroep Regionaal Landschap Drents-Friese Grensstreek

Donderdag 6 april 2023 13.00-15:00 | Provinciehuis Assen

Aanwezig: Henk van Hooft (voorzitter), Henk Jumelet, Henk Doeven, Herman Odink, Arend Steenbergen, Catrien Scholten(verslaglegging), Douwe Hoogland, Dick Dijkstra, Jan Gorter, Gerrie Hempen, Jan van Weperen, Jan Gorter

Afwezig: Bert Hummelen, Minne Wiersma, Sonja van der Meer, Hans Westra van Holthe, Arjan Smid, Petra Ellens, Jan Schipper,

Bij punt 4 aanwezig, André Verhoef (Eelerwoude)

1 Opening en welkom, vaststellen agenda

De agenda wordt zonder wijzigingen vastgesteld. DPG kan niet aanwezig zijn. Vooraf is inbreng op agendapunten met Arend Steenbergen afgestemd. Inbreng van LTO wordt ondersteund door DPG.

2. Verslag van 16 februari 2023

Het verslag wordt zonder wijzigingen vastgesteld.

3. Governance Nationale Parken

Op 12 januari en 6 maart hebben de vervolg gesprekken over governance zoals 15 september 2022 afgesproken, plaatsgevonden. In het afrondende gesprek tussen Henk Kusters, Henk van Hooft en Catrien Scholten is de conclusie getrokken dat het ook goed zou zijn om met de overige personen (recreatiesector, LTO en particuliere eigenaren) nog een gesprek te hebben. De stuurgroep gaat akkoord met deze extra gesprekken die voor de zomer worden ingepland. Voor de zomer ook nog een plenaire heidag is niet realistisch. Voorstel is om de reguliere vergadering + excursie van 20 september te reserveren voor de heidag. De Stuurgroep gaat akkoord.

Gerrie Hempen merkt op dat ze vindt dat ook de ambtelijke werkgroep intensiever betrokken moet worden bij de governance en stip op de horizon, mogelijk met een aparte heidag.

Meerdere leden van de stuurgroep ondersteunen deze gedachte. Ambtelijke voorbereiding zou dan zowel voor als na de bestuurlijke heidag van 20 september moeten zijn. Bestuurders vinden het van belang ambtenaren meer te betrekken bij de ontwikkelingen, zodat ze zelf ook beter voorbereid aan de bestuurlijke discussies deel kunnen nemen. Het bestuurlijk traject is vrij lang in tijd uitgesmeerd, wat de ambtenaren meer op afstand zet en dat is niet goed.

Stuurgroep leden worstelen ook met de relatie NP en NPLG en zou daarover graag advies van de ambtelijke werkgroep krijgen.

De opgaven voor ons gebied in de nabije toekomst zijn groot en zou ook daarom fijn zijn als ambtelijk alvast meegedacht wordt over stip op de horizon.

Arend Steenbergen merkt op dat vanwege de veelheid van opgaven, ook voor de landbouw, ambtelijke ondersteuning binnen LTO voor het Nationaal Park zeer beperkt is op dit moment.

Henk van Hooft: Ambtelijk vragen we dus voorbereiding de komende maanden op 1) de vorderingen governance tot nu toe en open gesprek of en zo ja welke suggesties daar nog toegevoegd kunnen worden en 2) de wijze waarop stuurgroep gelinkt wordt aan NPLG en hoe haakt NP opgave daaraan? en 3) de NPLG (deel) gebieden zijn niet een op een te koppelen aan ons werkgebied. Hoe kan de stuurgroep toch invulling geven aan de gevraagde participatie in een of meer NPLG deelgebieden?

Douwe Hoogland: geeft aan dat nieuwe heidag in september betekent dat vanuit provincie/waterschap mogelijk andere mensen aan tafel komen. Jan van Weperen vult aan dat een goede overdracht (collectief vanuit de stuurgroep voorbereid) van nieuwe mensen nodig is. De dag kan productiever zijn als er een overdrachtdossier is voor alle nieuwelingen in 1-2 A4 (absoluut niet meer).

Relatie Weststellingwerf. Gesprek met de gemeente is gestart omdat een stuk van de gemeente is meegenomen in de begrenzing voor de visie zonder dat zij daarbij betrokken waren. Eerst heeft in december overleg plaatsgehad met een paar ambtenaren, daarna in januari met twee portefeuillehouders. Op 14 maart hebben Henk van Hooft en Catrien Scholten overleg gehad met het volledige B&W en directie. De gemeente wil voor de visie niet afgesneden worden. En tegelijkertijd zijn er wel veel vragen nog wat de landschapsvisie betekent en hoe de relatie met NPLG proces is. Afsproken is dat we de gemeente Weststellingwerf

ambtelijk en bestuurlijk gelijk meenemen met landschapsvisie als andere gemeenten. In hoeverre de gemeente Weststellingwerf ook mee wil met Stuurgroep in de breedte hangt ook af van hun rol in Weerribben-Wieden.

Douwe Hoogland begrijpt dat het zo ingestoken wordt voor landschapsvisie. Maar ook vanuit NPLG is er betrokkenheid voor gemeente Weststellingwerf bij PPLG Drents-Friese Wold.

Jan van Weperen heeft 7 april overleg met Weststellingwerf en Opsterland over samenwerking rond FPLG. Hij noemt dat een aantal grondeigenaren in Weststellingwerf meedoet aan de werkgroep stikstof in Ooststellingwerf.

4. Landschapsvisie themaselectie

Arend Steenbergen vraagt wat het doel is van dit agendapunten, omdat het ambtelijk niet besproken is. Henk van Hooft antwoordt dat het de bedoeling is dat we het stuk bespreken en akkoord geven op vervolg. Gezien voorgaande discussie en betrekken ambtenaren helpt deze onvolledige voorbereiding niet mee voor draagvlak.

Andre Verhoef geeft een toelichting. Het gaat over de keuze voor uitwerking in thema's. Vorige week is er wel overleg geweest met het kernteam (gemeente Westerveld, Landschapsbeheer, Het Drentse Landschap, IVN, Recreatieschap en provincie Drenthe). Zoals afgesproken nemen we de Stuurgroep iedere vergadering mee in de voortgang van de landschapsvisie. De stukken die (ambtelijk) zijn toegestuurd zijn geanalyseerd. Input van 26 januari is verwerkt en er is een enquête gehouden, waarvan de samenvatting is gedeeld. In totaal 85 reacties op de enquête gehad, dat is niet erg veel. De leeftijdsverdeling was ook vergelijkbaar met die op de bijeenkomst – meer senioren dan mensen onder de 40. De uitkomst van de enquête kwam grotendeels overeen met uitkomst bijeenkomst. Het is niet duidelijk of het dezelfde mensen zijn. Meerdere stuurgroepleden betreuren het dat de respons op de enquête niet hoger is. Gezien de lage respons kunnen er geen harde conclusies op de enquête gebaseerd worden. In de planning is geen ruimte om de enquête nogmaals (breder) uit te zetten. Voor de vervolgstappen vraagt het breed delen van informatie en checken of er draagvlak is voor keuzes extra aandacht. Vooral voor het betrekken van jongeren tot 40 jaar, wordt extra inspanning gepleegd.

De volgende stap is om op basis van waardering van het gebied en knelpunten die men ziet een aantal zaken verder uit te werken. Een aantal onderwerpen past niet binnen de visie (zoals slechte communicatie van de overheid over beleid)

De themaselectie is gebaseerd op kansen en knelpunten die grote impact op het landschap kunnen hebben. Het voorstel van Eelerwoude is om de thema's landbouw, energie, recreatie en wonen verder uit te werken. Het kernteam heeft daar de bossenstrategie aan toegevoegd. Verwacht wordt dat de bossenstrategie geen grote sturende factor in de veranderingen landelijk gebied is, maar de impact op het landschap kan wel groot zijn. Een aantal andere genoemde thema's die mensen belangrijk vinden, worden als onderdeel (bouwstenen) van de gekozen thema's wel benoemd. Het gaat dan om onderwerpen als leefbaarheid, water en bodem sturend en klimaat. Dat zijn bouwstenen die in de thema uitwerking terugkomen. Het kernteam heeft ook uitgebreid gesproken over leefbaarheid als thema. De conclusie is, leefbaarheid is randvoorwaarde voor alle andere thema's en niet een uit te werken apart thema. Evenals ook welzijn, welbevinden, respect voor economische waarden in gebied. Met andere woorden iedere oplossing die niet bijdraagt aan leefbaarheid en geen ruimte geeft voor economische ontwikkeling, is geen goede oplossing.

De komende weken worden storymaps opgesteld waarin transparant alle informatie en stappen te volgen zijn. Uiterlijk eind mei moet dat online beschikbaar zijn en dat wordt ook met klankbordgroep besproken.

Henk Doeven is blij met toevoeging van de bossenstrategie en impact op landschap. Westerveld ziet bossenstrategie liefst ingevuld via landschapselementen. Gemeente ziet toerisme als kans voor economie (en dus niet als bedreiging zoals in de samenvatting van de enquête genoemd staat).

Hij heeft ook nog een vraag wat hoort in landschapsvisie en wat in de omgevingsvisie. Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen hoort volgens hem niet in de landschapsvisie.

Dick Dijkstra vraagt zich af of het zin heeft om de achterban uit te nodigen en met toelichting nog wat meer input op te halen. Massatoerisme geen passende term voor Drenthe. Recreatiebedrijven zijn klein tot middelgroot. R&T ziet hij ook vooral als kans.

Arend Steenbergen mist landbouw in de visie. Het lijkt nu erg toegeschreven naar natuurinclusief. Vanuit LTO is hij van mening dat er ook andere mogelijkheden zijn om de landbouw te verduurzamen. Een scan van wat er nu aan landbouw in het gebied is en wat de wensen van de zittende boeren zijn, is in de uitvraag onvoldoende opgenomen. Hij ondersteunt de opmerking van Henk Doeven over wat wel of niet in de visie hoort. De interactie tussen landbouw en natuur en het effect op landschap is wel cruciaal. Hij heeft nu nog niet het goede gevoel bij de uitkomst van de landschapsvisie.

Gerrie Hempen mist het thema landschap, wat ze logischer vindt dan bossenstrategie. Ze heeft moeite met thema's wonen en energie omdat de gemeente De Wolden een eigen woon- en energievisie heeft, wat de relatie met de landschapsvisie ingewikkeld maakt.

Jan Gorter vindt de gekozen thema's goed, juist wonen en energie vindt hij van belang. Hij mist het onderwerp natuur. Daar liggen ook grote opgaven die we moeten realiseren. Landschap is een soort integratiekader. Hij ziet de landschapsvisie nog steeds als een vingeroefening voor PPLG. Dan zou je kaders van NPLG (voor zover bekend) mee moeten nemen (landbouw duurzamer, meer woningen, ruimte voor energietransitie etc) die richting mag er wel meer in.

Henk Jumelet zegt dat bestaand beleid en nieuwe doelen PPLG vragen om meer functies te combineren. Juist die vragen/opgaven erbij betrekken met de vraag wat is realistisch om aan te werken? Nu lijkt het alsof alleen de enquête leidt tot selectie. Het geheel is ingewikkelder dan hier wordt neergelegd.

Douwe Hoogland: Het horen en betrekken van burgers gaat ook in PPLG gebeuren. Toegesplitst op gebieden. Hij deelt de mening dat landschapselementen en invulling bossenstrategie in de landschapsvisie passen. Biodiversiteit mag nog wat sterker worden uitgewerkt. Bodem en water sturend mag er ook nadrukkelijker uitgelicht worden en ook wat dat betekent voor natuur, landbouw en andere functies.

Jan Gorter vult aan dat water en bodem sturend is. Het klopt dat de visie niet gaat over bestrijdingsmiddelen. Maar gebruik van middelen heeft wel invloed op water en bodem. Om dat effect in de landschapsvisie uit te werken zou je twee scenario's kunnen verkennen. Bijvoorbeeld alle landbouw in het hele gebied meer duurzaam of zonering van intensieve reguliere teelt op bepaalde locaties.

Jan van Weperen zegt dat de meerwaarde van de landschapsvisie ten opzichte van het PPLG vooral zit in het benoemen van bijzondere landschapstypen en de waarde ervan en hoe je die waarde behoudt, ondanks alle veranderingen door grote opgaven. Douwe Hoogland sluit zich hierbij aan. Als je de bossenstrategie als thema meeneemt, moet je ook de opgave voor de beekdalen daarin meenemen als vertaling van de landelijke opgave.

Herman Odink: Water en bodem als thema is van groot belang. Dat betekent ook niet afwentelen en niet vooruitschuiven. Met dit thema is het ook de vraag waar ga je bouwen en hoe ga je bouwen.

Jan Gorter stelt voor om wat eerste schetsen te maken en daarover weer met mensen in gesprek te gaan. Ook dat is een manier om draagvlak voor de uitwerking te borgen. Daarbij moeten we er wel rekening mee houden dat draagvlak en participatie ook voor PPLG van groot belang is. Je moet voorkomen dat je dubbel werk doet. Gebiedscommissies PPLG moeten we niet voor voldongen feiten stellen. Dat betekent dat uitwerkingen van thema's in de landschapsvisie vooral gezien moeten worden als bouwsteen en inspiratie. Niet alleen voor ons eigen beleid, maar ook voor het PPLG. Daarbij moet dan wel duidelijk zijn dat het een document van ons is en dat participatie nog niet heel breed heeft plaatsgevonden.

Henk van Hooft vat samen dat het stuk veel reacties oproept. Uit reacties volgt een herbevestiging dat het gaat om een inspiratiedocument en geen ruimtelijk plan. Aandacht voor een bredere raadpleging in vervolgstappen. Het PPLG heeft prioriteit, maar wij brengen in vanuit het Nationaal Park wat van belang en waarde kan zijn voor PPLG. Verder zijn er vooral aanvullende opmerkingen gemaakt die meegenomen worden bij het vervolg.

Catrien Scholten vult aan: Het PPLG gaat over de grote opgaven en de verbouwing van het landelijk gebied. De Landschapsvisie is bedoeld om de kwaliteit van het gebied hoog te houden. Mensen waarderen het landschap zoals het nu is. Daar gaan zaken in veranderen vanwege de grote opgaven. Hoe doen we dat zo, dat we kwaliteit houden van het landschap en kernwaarden overeind houden? Daarvoor moet de landschapsvisie inspiratie bieden.

Andre Verhoef zegt toe nog eens kritisch te kijken naar termen zoals gebruikt en de opmerkingen van de stuurgroep als aanvullingen en aandachtspunten te verwerken. Tot zover de inhoudelijke bespreking van de themaselectie.

Communicatie

Is het zinvol om naar afzonderlijke achterbannen van de stuurgroep bijeenkomsten te houden en zo ja, wanneer doen we dat dan? De vraag is opgekomen toen Natuurmonumenten vroeg om een toelichting van de projectleider op een ledenavond. Als we het van belang vinden dat vanuit het bureau extra toelichtingen gegeven worden, dan heeft dat gevolgen voor tijdpad en inzet (kosten). Is er behoefte om in eigen achterbannen bijeenkomsten/raadpleging te houden.

Jan van Weperen voelt die behoefte niet. Veel inwoners zien nu door de bomen het bos al niet meer. Hij pleit er voor de participatie beperkt te houden en eventueel draagvlak voor inspiratie uit de landschapsvisie in een later stadium in gebiedsprocessen PPLG mee te nemen. Gerrie Hempen sluit zich hierbij aan.

Arend Steenbergen hoort graag van Eelerwoude wat wel en niet meegenomen wordt uit opbrengst van bijeenkomst en enquête.

Dick Dijkstra heeft zijn opmerking gemaakt vanuit de zorg voor balans ecologie en economie. Verder eens dat we niet te veel tijd in communicatie moeten steken.

Henk Doeven benoemt nog een keer dat een hogere doel van de landschapsvisie ook is dat we een goed onderbouwde keuze kunnen maken over Nationaal Park Nieuwe Stijl. Kunnen we 24 mei als dag van het nationaal park nog gebruiken voor onze doelgroep om daar aandacht aan de visie te besteden? Misschien kunnen we die dag gebruiken om raad mee te nemen? Afgelopen dinsdag is de Raad van Westerveld ook meegenomen met PPLG – schetsen hebben nogal impact op Westerveld. Desondanks was de reactie van de Raad op de plannen beperkt.

Henk van Hooft antwoordt dat we veel moeite hebben gedaan om de Raad van Westerveld mee te nemen. Daarom wel van belang om na te gaan of de Raad nog voldoende geïnformeerd is over de voortgang. Als het nodig is om de Raad apart te informeren, moeten we dat doen.

Jan Gorter geeft aan dat de ledencommissie stond te trappelen om mee te doen. We zoeken ook hoe we mensen kunnen betrekken. De bijeenkomst trok 30 bezoekers. Hij heeft nu zelf het verhaal van PPLG en visie verteld. Aanwezigen wilden graag meedoen.

Arend Steenbergen geeft aan dat landbouw mee wil doen. Vanuit recreatiesector zijn ook geluiden dat ondernemers mee willen denken. Overigens is het goed betrekken van onze directe achterban, wat anders dan “alle mensen” meenemen.

Een ander aspect van communicatie is dat we na de verkiezingen andere leden van Provinciale staten en waterschapsbesturen hebben gekregen. Goed om ook die leden weer bij te praten waar zijn we mee bezig, wat is Nationaal Park. Jan van Weperen waarschuwt voor overkill van informatie, waardoor het gedoemd is om te mislukken. Opgave PPLG voor de zomer vraagt veel aandacht. Beter om aandacht voor het Nationaal Park pas later in het jaar op te pakken.

Douwe Hoogland stelt voor de informatie wel in het overdrachtdossier mee te nemen. Vervolg dan in januari 2024 als de visie er ligt.

Participatie & Communicatieplan. Er kan in de loop van het proces behoefte zijn aan meer informatie. We blijven zoveel mogelijk aansluiten bij de planning van het communicatieplan en op dit moment zetten we daarop geen extra actie in.

Henk Doeven komt er nog op terug op de vraag of de Raad voldoende betrokken is.

Er zal contact zijn tussen Andre Verhoef en Arend Steenbergen over de wijze hoe we achterban landbouw betrekken.

5. Voortgang projecten

Informatiezuilen.

De stuurgroep gaat akkoord met het voorstel. Henk Doeven vraagt aandacht voor eventueel benodigde omgevingsvergunning. Mogelijk voor vervangen en zeer waarschijnlijk bij nieuwe.

Europarc conferentie

Ieder jaar organiseert de Europarc Federatie (grootste Europese vereniging van beschermde natuurgebieden en Nationale Parken) een conferentie. De conferentie was voor 2021 aan Nederland toegewezen. Vanwege corona is dat uitgesteld naar 2023 en vindt nu in oktober (3 tot en met 7) plaats in Leeuwarden. De inschrijving opent half april. 5 Noordelijke provincies (ook Noord-Holland en Flevoland) dragen financieel bij. Oproep: overdenk of je je in wilt schrijven voor deelname. Bij de secretaris is het lidmaatschapsnummer van Dwingelderveld of Drents-Friese Wold opvraagbaar voor ledenkorting (IVN, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten zijn als organisatie ook lid). Link naar programma en inschrijving conferentie [EUROPARC Conference 2023 \(europarc2023.nl\)](https://europarc2023.nl)

Evenementen loketten.

Er zijn aanvullende afspraken gemaakt over communicatie (eenheid in aanvraagformulier, aanpassen website) en aangepast bedrag voor afdracht per deelnemer. Tot nu toe werd er 10% van de deelnemersbijdrage gevraagd. Dat levert voortdurend discussie over de vraag of kosten voor lunch/overnachting wel of niet meetellen voor de afdracht. Voorgesteld is nu om met twee tarieven te werken. 50 cent (exclusief BTW) per deelnemer voor alle evenementen met een bijdrage tot 10 euro per persoon en 1 euro (excl BTW) per deelnemer bij evenementen die een hogere deelnemersbijdrage kennen. Daarbij zal wel vermeld worden dat meer (in de vorm van een vrije gift) altijd fijn is.

6. Ingekomen stukken en mededelingen

- Er wordt gevraagd om een afgevaardigde vanuit de stuurgroep naar de klankbordgroep Ruinen. De Stuurgroep stelt de meerwaarde ter discussie, omdat gemeenten Westerveld en De Wolden, provincie Drenthe en Natuurmonumenten direct bij het project betrokken zijn. Het is belangrijk om het project te

kennen en van tijd tot tijd terug te koppelen hoe voortgang is. Dat kan ook via een van deze direct betrokkenen. Jan Gorter vraagt zich wel af hoe het kan dat projecten zoals deze die van belang zijn voor zonerings, hier niet op agenda staan.

Dick Dijkstra vindt niet dat je individuele ondernemersinitiatieven hier moet gaan bespreken.

Henk van Hooff stelt dat we het signaal van Jan Gorter meenemen naar de toekomst.

- Er zijn gesprekken met Van Gorcum over het drukken van de landschapsbiografie. Het is de bedoeling dat deze in november in de boekhandel ligt voor een consumentenprijs van rond de 30 euro. Het Nationaal Park garandeert een afname van 200 stuks.
- Op 24 mei organiseren we een netwerkbijeenkomst voor alle medewerkers en vrijwilligers Nationaal Park. De uitnodiging gaat binnenkort uit.

7. Rondvraag

- Het gerucht gaat dat recreatie bedrijven annuleringen van bezoekers krijgen die het Drents-Friese Wold wilden bezoeken, maar niet meer durven vanwege de wolf. Hoe gaan we daarmee om?
Henk Jumelet vraagt de signalen te bundelen. Jullie kennen de positie van de provincie, dat we het beschermingsregiem van de wolf naar beneden zouden willen, maar dat is lastig verhaal. Hoe gaan we om met schade voor recreatiebedrijven is een nieuwe vraag. Feiten helpen daarbij. Jan van Weperen vult aan dat sociale onrust ook in Ooststellingwerf toeneemt.
- Dick Dijkstra vraagt hoe we procesmatig documenten uit het impulsproject binnen de stuurgroep brengen? Catrien Scholten: dat is de verantwoordelijkheid van projectleiders om dat op tijd in te brengen via ambtelijke werkgroep naar stuurgroep.
- Hans Westra van Holthe kampt met zijn gezondheid. Besloten wordt een bloemetje te laten bezorgen.

Actiepunten/Afspraken

- I. 20 september 9 tot 17 uur reserveren voor heidag Stuurgroep.
- II. Ambtelijke heidag plannen ter voorbereiding
- III. Overdrachtsdossier governance en stip op de horizon 1-2 A4 voor nieuwe bestuurders
- IV. Andre Verhoef zegt toe nog eens kritisch te kijken naar termen zoals gebruikt en de opmerkingen die zijn gemaakt
- V. Uiterlijk eind mei storymaps landschapsvisie online
- VI. Henk Doeven komt er nog op terug op de vraag of de Raad voldoende betrokken is.
- VII. Er zal contact zijn tussen Andre Verhoef en Arend Steenberg over de wijze hoe we achterban landbouw betrekken.
- VIII. Doorgeven aan provincie Drenthe dat er geen afgevaardigde van stuurgroep in klankbordgroep Gebiedsontwikkeling Ruinen komt.
- IX. Bloemetje namens Stuurgroep sturen

Gebruikte afkortingen:

NPLG Nationaal Programma Landelijk Gebied (duiding landelijke opgaven)

PPLG Provinciaal Programma Landelijk Gebied (voor de provinciale vertaling landelijke opgaven)

FPLG Fries Programma Landelijk Gebied

PPLG Drenthe Drents Programma Landelijk Gebied